

“Денят се познава от заранта”

Предговор към българското издание

Бебетата са преминали през трудни периоди, опитвайки се да бъдат приети като хора, с истински чувства и с психични преживявания. Тежки предразсъдъци са ги поставяли в сянка в продължение на векове – били са половин човеци, пре-човеци, умалени възрастни, или „нисши животни в човешки облик”.

Дори в епохата на научните открития, бебетата не са се чувствали много по-добре. В последните сто години те са лишени от своя плач (наречен „ехо” или „случаен звук”), лишени са и от своите усмивки (наречени „спазъм”), както и от спомените си (наречени „фантазии”) и не на последно място – лишени са и от болката, която се нарича „рефлекс”.

Преди XIX век, бебетата са “в ръцете на жените” (майки, баби, лели и акушерки), но през XX век се появява фигурата на лекаря. В тази „среща” техните усещания, емоции и когнитивни способности обичайно са били игнорирани. Най-често лекарите обръщали внимание на болката на майките, но не и на болката на новороденото. През годините педиатрите и акушер-гинеколозите създават болезнени, рутинни процедури, продължаващи и днес. Но в XXI век вече е ясно – необходими са промени на различни равнища, свързани с признаване на психичното от зачатията. Но да се признае, че бебето съществува, че има усещания и сетивност, означава да се завърнем още в началото – “В зората на сетивността”, в началото на магията за раз-познаване усещанията на бебето и страданията.

Книгата е написана във Франция през 1981 г., но за България е стремеж за поставяне на своеобразно *начало* – не само на (по-)знанието, но и на професионалния диалог между всички, ангажирани с въпросите на ранното детско развитие и родителството. Всъщност, психоанализата с бебета вече не е непозната за страната – има практика и опити за екипност, поставени като началото през 2012 г. с *Дни на Франсоаз Долто в България* “Детето и психоанализата”. Оттогава група френски психоаналитици (Мириам Сежер, Катрин Долто, Анемари и Назир Хамад, Клод Шодер, Мари-Кристин Лазник, Силвиан Джампинио, Георги Кацаров и самата Мари-Клер Бюнел) са ангажирани с подкрепа, продължаваща и днес. Това доказва за пореден път, не само че диалогът България–Франция е възможен, но и че развитието на добрите идеи също. Именно тази среща направи възможно изданието на **“В зората на сетивността” на български език – тя нямаше да бъде факт без подкрепата на Мари-Клер Бюнел, която е съмишленик и приятел на България, съдействайки не само за “Каузата на бебетата”, но и разширявайки хоризонтите пред специалисти от различни професионални полета.** Събирайки експертни становища по всеки разглеждан въпрос, г-жа Бюнел и Етиен Ербине правят така, че да започне (постепенно) “да става видно, да се вижда сутрин”, да разсъмнем с нови идеи-усещания и да се развидели около Бебето. Зазоряването на Живота всъщност е зазоряване и за тези, които го посрещат.

Надяваме се да продължим и да бъдем част от времето (историческото и културното) за промяна и разбиране, за приемане и размисъл, за о-познаване и състрадание, за сензитивност и радост от посрещането на човешката Личност в Света.

Е, зазорява се!

*М. Богданова, доц. д-р
психоаналитик*

Дневниците на новороденото – Тетрадка Номер 5

В зората на сетивността

Колективен труд
върху феталните и неонаталните
сетивни възприятия

Под ръководството на
Етиен Ербине¹
и Мари-Клер Бюнел²

¹ Бивш директор на клиника при Медицинския Университет в Париж, специалист по акушерство и гинекология, адрес: 26100, Роман-сюр-Изер.

² Изследовател по био-медицина, Университет Рене Декарт, Париж.

Как е създадена тази книга?

„В зората на сетивността“ е създадена в резултат на тясното сътрудничество между двама приятели, практикуващи в съвсем различни области, а именно Мари-Клер Бюел и Етиен ЕРБИНЕ, както и на редакционната колегия на „Дневникът на едно новородено“. Всички те заедно формират един интердисциплинарен екип, посветен на усъвършенстването на средата, в която попада човешкото същество още от раждането си.

Етиен ЕРБИНЕ, акушер-гинеколог, винаги е бил страстен привърженик на „раждането без насилие“³, което означава коренна промяна на средата на протичане на раждането, на условията, в които посрещаме появата на новороденото с нежност и внимание, като държим сметка за неговата чувствителност, за интензивните му взаимодействия с майка, родители и близки. По-рано тезата за раждането без насилие е разгаряла бурни полемики и е била остро критикувана от някои лекари, педиатри и акушери. Те твърдели настоятелно, че в тезата за раждането без насилие няма никакъв смисъл, защото тогава се е смятало, че „новороденото не вижда нищо, не чува нищо, не чувства нищо. Новороденото е само една храносмилателна система“. За да оборим тези свои опоненти, ни беше абсолютно необходимо да съберем солидни научни аргументи, с неоспорими доказателства за това, което новороденото може да усеща действително.

В този момент Мари-Клер Бюел, научен изследовател в областта на физиологичната акустика в I.N.R.A. (Национален институт за агрономически изследвания), която тогава работи върху слуховите възприятия на зародиша на мишката (преди да премине към зародиша на човека), предлага на редакционната колегия на „Дневникът на едно новородено“ идеята да се съберат съвременните научни знания за всички предродилни и следродилни усещания на бебето и да се представят в цяла книга.

Тогава, за целите на статиите и интервютата, Мари-Клер и Етиен започват да ангажират многобройни изследователи, психолози, етолози, етнолози, лекари, акушерки, родители, медицински персонал, и много други...

Резултатът: „В зората на сетивността“. Първи опит да се предоставят на широката аудитория надеждни и съвременни научни сведения за сетивните усещания на човешкия зародиш и новороденото, както и за фундаменталното значение на стимулацията в предродовия и следродовия периоди, за сетивните функции и дори за сетивните органи. Впоследствие, в много факултети по медицина и физиология, книгата става наричан и вдъхновява телевизионно предаване, придобило много голяма популярност във Франция и в чужбина – „Бебето е личност“⁴.

Книгата несъмнено допринася за известно хуманизиране на условията за раждане, в духа на раждането без насилие, както и за някои радикални промени в грижите за новородените и преждевременно родените в много болнични заведения, главно по отношение регулирането на потенциално болезнените действия, съобразяването с взаимодействието родители-дете, допускането на роднините в родилните отделения.

Сега, чрез превода на български език на „В зората на сетивността“, доц. дпн Моника Богданова изцяло има честта тези знания да й бъдат поверени, за да продължи борбата за признаване на способностите на бебетата преди и непосредствено след тяхното раждане, за да продължи и да предава тези познания на нови аудитории.

Мари-Клер Бюел и Етиен ЕРБИНЕ, Февруари 2015 г.

3 Фредерик ЛЕБУАЙЕ. *За раждане без насилие*. Изд. Льо Съой, Париж, 1974.

4 На продуцента Бернар МАРТИНО.

В зората на сетивността

ИНТЕРНЕТ ВЕРСИЯ, 2009 г.

„В зората на сетивността“ е публикувана първоначално през 1981 г. от издателство Stock в Париж. Тя се радва на голям успех и е от голямо значение при замислянето на телевизионното предаване „Бебето е личност“, като впоследствие се превръща в работен наръчник в много факултети по психология не само във Франция, но и в чужбина.

Но през 2006 г., след многобройни издания, издателство Stock решава да преустанови преиздаването на книгата и на следващите броеве на „Дневниците на новороденото“. Предвид факта, че и до днес получаваме много запитвания за този труд и тъй като всички екземпляри са изчерпани, ние решихме да го дигитализираме и да го публикуваме в Интернет за нашите читатели.

Настоящата версия е синтезирана от 9-тото ключово издание, редактирано от авторите – разделите за слуховото възприятие и за обонянието са преработени основно, а останалите раздели са обновени.

Мари-Клер Бюнел и Етиен Ербине, лято 2009 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ: Тайнствата на пробуждането – Е. ЕРБИНЕ и М.-К. БЮНЕЛ

В ЦЕНТЪРА ... МОЗЪКЪТ

Анатомично и функционално развитие на сензитивния мозък – М. ОРУ

Контрапункт: „Обичаи на Великденския остров и на други места“ – Ф. МАЗИЕР

ЗРЕНИЕ И ПОГЛЕДИ

Първи погледи – първи обмени – М. РОБЕН

Зрителните усещания на кърмачето – Е. БЮРПИИО

Контрапункт: „Африканското дете – геометрия и носене на гръб“ – К. РАКОВСКА-ЖАИАР

Гледам, търся ... откривам – М. ХАИТ

Как кърмачето вижда лицата – Кл. БОНЕ и Е. БЮРПИИО

Късогледство и ранен зрителен опит – Ж. ВАЛМАН

Контрапункт: Детето, неговата майка и заобикалящият свят – Ф. ЛУ

Контрапункт: Кой си ти? Откъде идваш? - С. ШАРИСОН -ВАЛАНТЕН

ПРЕДРОДИЛНИЯТ СЛУХ

Предродилният слух – С. ГРАНИЕ-ДЕФЕР, М.-Кл. БЮНЕЛ и Ж.-П. ЛЕКАНЮЕ

Контрапункт: Пеещите Майчинства – М.Л. ОШЕ

Фетусът, Пиер и вълка – Ж. ФЕИЖУ

Контрапункт: Четири кратки текста от цял свят „А табел бала“ - Д. ШАМПО

„Мидраш тан'хума“ - Р.ЛЕХМАН

„Аммасалик“ - Р. ГЕСЕН

„Дубл комба“ - М.-Кл. БЮНЕЛ

Една гениална грешка – Б. ОРИОЛ

Контрапункт: „Детето, което говори още преди да се роди“ – Н. БЕЛМОН

ВЪЗПРИЕМАНЕ НА РЕЧТА

Възприемане на речта и разпознаване на майчиния глас от кърмачето – Ж. СЕГИ

КОЖА И ДОПИР

Чувствителна кожа – А. БУШАР-ГОДАР

Фетологията – празник в убежището – Б. ТИС

Хаптономията, тихата революция – К. ДОЛТО

В ОСНОВИТЕ НА РАВНОВЕСИЕТО

А вестибуларният апарат? – М. ОДАН

Съзряване на вестибуларния апарат и вестибуларните функции – Ж. ЛАННУ и Ж. КАСТОН

Контрапункт: „Музика преди всичко друго“ – Б. ТИС

ВКУСОВЕ И МИРИЗМИ

Вкусът на млякото... – В. БАРОА и Б. ЛАРУЗЕ

Хранителни предпочитания и антипатии при новороденото – Ж. ЛЕМАНИЕН

Формиране на химио-сетивна връзка – П. МАК ЛЕОД
Новородено, с ново носле – Б. ШААЛ и Е. ХЕРТЛИНГ
Контрапункт: „Раждање ... очарование“ (при циганите) – П. ДЕРЛОН

ХРОНОЛОГИЧЕСКИ СИНТЕЗ

Обобщителна таблица за изграждане на сетивните функции в гестационния период

ОТ ПОЗНАНИЯТА ДО ПРИЛАГАНЕТО ИМ В ПРАКТИКАТА

Преждевременно роденото ни усеща... а ние усещаме ли го? – М. ТИТРАН
Контрапункт: „Силата на сетивата в азиатските традиции“ – С. ФИЛИП

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Светлини и сенки – М.-К. БЮНЕЛ и Е. ЕРБИНЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

Тайните на развиделяването

Думите и писаната реч (произнесени в настоящето или в миналото), отразени в сетивния свят на много малкото бебе, се съчетават в едно удивително равновесие. Една крайна позиция отрича всякаква сетивна способност у новороденото – почти всеки ден чуваме родители да твърдят, че тяхното новородено не усеща кой знае какво. Те наистина ли го вярват или в такива моменти искат да си внушат, че този нов живот не може да изглежда тъй преждевременно развит? Без да си го признават, те като че ли очакват бебето да им даде някакъв знак, за да ги увери в своята пълноценност като им покаже, че вижда, че чува... Освен тях, някои по-малко отдадени на професията лекари понякога на свой ред възприемат тази крайна позиция – доскоро акушери и педиатри вярваха, че могат да развенчаят „Раждането без насилие“, заявявайки, че в това няма смисъл, защото е всеизвестно, че новородените имат много слаба сетивност.

В другата крайност е надпреварата към все по-ранна поява на сетивността, за която по-нататък говори Моник Робен: “Колкото по-нова е литературата, с която се консултираме, толкова по-рано откриваме проява на поведение“. Възможно ли е изключителният интерес, проявяван от скоро към новороденото, да отразява стремежа на възрастните да съзрат у него ненадминати сетивни възможности? Да, ще се убедим, че някои митове приписват на бебето познания и дори способности, които възрастните са загубили. Ще видим също, че някои научни факти изглежда подкрепят теоретично тази идея – например изумителните способности на новороденото да долавя и разбира езика.

Във всеки случай, подобни крайни съждения свидетелстват за един факт: *сетивността на новороденото разпалва въображението и вдъхновява възрастните.*

Именно от този интерес се роди настоящата книга – от тайнството, което е новороденото за своите родители, стремящи се да разберат и научат от неговите изражения, мимики, погледи, бърборене, викове, какво разбира от света и хората, които го заобикалят. Първата цел на тази книга е да събере съвременните научни отговори на тези въпроси.

Сложността на човешкото същество неизбежно ще ни принуди да разгледаме всяко сетиво поотделно. Световно признати специалисти (трябва да подчертаем), всеки в своята област, излагат прецизно в статии и семинари най-новите познания относно това какво новороденото е способно да види, да чуе, да различи по вкус или мирис, неговото усещане за пространството, контактите и движенията. Освен това, те отиват по-далече, за да ни разкрият колкото е възможно *пренаталната* сетивност, анатомичната структура, съзряването, функционалното събуждане на различните сетивни органи на ембриона.

Делът на непознатото намалява, но явно, то няма скоро да изчезне съвсем, тъй като възникват все нови въпроси. Докладваните данни са точни – те съобщават, че дадено движение подсказва, че ембрионът е способен на съответната сетивност. Но едно рефлекторно движение, доказващо само едно изолирано усещане, не е кой знае какво. Дори някои растения са способни да реагират с движение при допир на чуждо тяло. Следователно има голямо поле за изследвания върху произхода на човешката сетивност – как се свързват помежду си различните сетива, за да се обогатят взаимно и да се слоят в една обща сетивност, а също и как сетивата приемат друго измерение, благодарение на една нова спойка, която малко по малко се очертава на неясната светлина на зората.

Защо избрахме заглавието **В зората на сетивността?**

Развиделяването е онзи неясен момент, предшестваш изгрева, когато светлината се

промъква леко, преди постепенно изцяло да облее Земята. Всяко сетиво има свое собствено пробуждане, един неясен момент, който физиолозите се опитват да прецизират. Но не точната хронология в появата на движенията и доказваща появата на сетивност е тази, която ще ни разкрие момента, в който светът ще се организира и ще оживее в съзнанието на детето, през пелената от зараждащи се хаотични усещания от различните сетива. И тъй като този етап минава през неясната намеса на паметта, привнасяща нещо подобно на спойка, на обединяване и което още не можем да дръзнем да наречем съзнание, можем просто да го наречем спомени. Някои предродови преживявания оставят следи, които ще имат последваща роля – къде се записват те?

Интересът към паметта и съзнанието се проявява навсякъде в „Тетрадка Номер 5“: един автор показва чрез метода кондициониране, че съществува преднатално запаметяване, докато друг се пита дали дадена способност на новороденото (считана за вродена) не е по-скоро придобита под формата на заучаване през предродилния период. Психоналитичите анализират паметта, която заема централно място в трудовете им – митичните разкази, традициите, обичаите и вярванията я призовават, всички те също разчитат на паметта (за това свидетелстват множество примери). И всички неуморно питат: „Какво знае това дете, което се ражда?“. Странен въпрос, който сякаш води началото си от областта на мечтите, ирационалното и фантазията: „Кой си ти?“, „От къде идваш?“, както казва Симона Шарасон Валантен.

Основната идея на настоящата книга е, че научното познание за сетивния свят на детето може да ни заинтригува, да ни обогати, а може би дори да ни трогне. Даже нещо повече, ще ни позволи да опознаем това дете и ще отговорим на нуждите му по-пълноценно. Това е съществена задача, към която ще се върнем по-късно.

Но в това „развиделяване“ остават забулени много неразкрити, „кодирани“ тайни. Прекалена предпазливост ли ще бъде да се застраховаме предварително като припомним, че е възможно неволно и коварно да се объркаме, да се подхлъзнем в очакване, че можем да запълним с технически познания мрачните и малко плашещи долини, населени с мистериите на сънищата – зоните на мрака, в които животът се заражда в същата тази неизвестност, в която и завършва. Това са тайните, които разказите, легендите и обичаите споделят, за да ги опитомят и очовечат. Ето защо в настоящата книга е отредено значително място на знанието, съхранено в народните традиции, вярвания и легенди.

Научните изследвания са канавата на основната тема, която се развива страница по страница, а паралелно с нея (както е в Тетрадката „За любовта и млякото“) се редуват поредица от контрапунктове, които я озвучават, обогатяват и подхранват със силата си.

Етиен ЕРБИНЕ
Мари-Клер БЮНЕЛ
13 юли 1981 г.